

ОПСЕРВАТОРИЈА НА НЕЛЕГАЛНИ ЕКОНОМИИ ВО ЈУГО-ИСТОЧНА ЕВРОПА

БРОЈ 6 МАРТ-АПРИЛ 2021

Резиме на главните точки

Центар за трговија среде никаде.

Дали некогаш сте слушнале за Горен Вакуф-Ускопље? Овој незабележителен град во централна Босна и Херцеговина е дом на транспортната компанија со назив Сичаја. Во јануари 2021 година, шефот на компанијата, добро познат и политички поврзан бизнисмен, беше уапсен за поседување 400 килограми канабис. Градот стана жариште на трговијата со дрога, што го покажува значењето на логистичките центри во синцирите на снабдување и врските помеѓу легалните и нелегалните економии, како и врските помеѓу деловните, политичките и криминалните елити.

Сузбивање на организираниот криминал во Западен Балкан?

Во серија апсења во јануари и февруари 2021 година, полицијата во Србија, Црна Гора, Северна Македонија и Босна и Херцеговина уапси криминалци за коишто медиумите тврдат дека имаат врски со озлогласените криминални кланови Кавач и Шкаљари од Црна Гора. Покрај тоа, српскиот претседател вети сузбивање на организираниот

криминал. Неколку важни лица беа уапсени, но со последните случувања беа зафатени и некои елементи на медиумите и полицијата.

Ранливост на децата Роми на комерцијална сексуална експлоатација.

Комерцијалната сексуална експлоатација на деца е сериозен проблем во Западен Балкан. Децата Роми се особено ранлива група. Црпејќи информации од претстојниот извештај на ГИ-ТОК, разгледуваме зошто децата Роми се толку подложни и како самиот проблем се манифестира, како во Западен Балкан, така и во другите делови на Европа.

„Јастребите“ од Курбин: училиште за крадци.

Во последниве години, разбојништвата и кражбите во домовите на фудбалери и славни личности се најдоа на насловните страници во Шпанија и Италија. Многу од сторителите се млади мажи кои доаѓаат од регионот Курбин, во Албанија.

**GLOBAL
INITIATIVE**
AGAINST TRANSNATIONAL
ORGANIZED CRIME

Ги разгледуваме причините зошто овој регион создава и извезува толку многу разбојници.

Младите како мотор на заедницата: интервју со младинскиот центар Себастија.

Општина Курбин, која е лоцирана околу градот Лач, има развиено репутација во Албанија и во странство како место во кое се завршува училиште за кражба. Овој регион се соочува со социо-економски

потешкотии, со ограничени легални можности за кариера за младите, но и за неколку граѓански организации (ГО). За да се справат со овој проблем, млад адвокат и локален наставник се здружија и го основаа младинскиот центар Себастија, ГО која има за цел да им се спротивстави на стереотипите и да им даде на младите платформа за подобар живот. Разговараме со основачите и лидерите, Емарилда Лети и Елтон Ласка.

ЗА ОВА ИЗДАНИЕ

Добре дојдовте во шестото издание на Билтенот за ризици изработен од Опсерваторијата за нелегални економии во Југоисточна Европа на Глобалната иницијатива против транснационалниот организиран криминал (ГИ-ТОК).

Како и секогаш, ќе започнеме со профил на едно од жариштата на организиран криминал во регионот, овој пат во малку познатиот град Горен Вакуф-Ускопље во Босна и Херцеговина. Овој логистички центар стана фокусна точка со неодамнешната рација за дрога и заплена на 400 килограми канабис.

Исто така, беа изведени неколку значајни операции против организираниот криминал во некои од земјите од Западен Балкан, вклучувајќи ги Србија, Црна Гора, Северна Македонија и Босна и Херцеговина, што доведе до голем број апсења, вклучувајќи и на добро познат лидер на фудбалска навивачка група во Србија. Во Србија се случија неколку пресврти, вклучувајќи и кампања за клевета против група истражувачки новинари спроведена од страна на некои таблоиди и политичари, којашто ГИ-ТОК ја осуди.

ГИ-ТОК наскоро ќе објави револуционерен извештај за комерцијалната сексуална експлоатација на деца (CSEC) во Западен Балкан. Во ова издание, прикажуваме еден аспект на проблемот, имено

експлоатацијата на децата Роми кои се особено ранливи на CSEC.

Албанските разбојници, познати како „јастреби“, станаа озлогласени во изминатите неколку години за вршење разбојништва и кражби во домовите на богатите и славните, особено фудбалери и славни личности во Шпанија и Италија. Многу од „јастребите“ доаѓаат од еден мал, сиромашен регион во Албанија наречен Курбин. Ги разгледуваме причините зошто овој регион создава и извезува толку многу разбојници и разговараме со двајца директори на граѓанска организација што работи со младите во оваа област со цел тие да бидат помалку ранливи на криминалниот живот.

На крај, прикажуваме преглед на неодамнешните публикации поврзани со организираниот криминал и корупцијата во Западен Балкан и презентираме голем број нови извештаи на ГИ-ТОК. Имаме намера повремено да објавуваме ваков список и сите предлози се добредојдени.

Известете нè доколку сакате да дадете ваш придонес за некоја приказна; на авторите им нудиме хонорар. Ако имате предлог за приказна или сакате да дадете повратни информации, контактирајте ја almedina.dodic@globalinitiative.net.

1. Центар за трговија среде никаде.

Горен Вакуф-Ускопље е мал град во Босна и Херцеговина. Фактот дека е логистички центар, во близина на големите автопати, го прави да биде стратешки поставено, но сепак незабележително жариште на трговија.

Градот, со население од околу 20 000 жители,¹ се наоѓа во близина на градот Бугојно во централниот дел на земјата. Како резултат на тоа, се наоѓа во близина на главните патишта во правец север-југ од Бања Лука до Мостар и исток-запад од Сараево до Хрватска.² Како и другите жаришта, градот страда од социјално-економска ранливост, вклучувајќи и висока стапка на невработеност (43,5 проценти во 2016 година) и ниска просечна плата од 345 евра месечно.³ Градот е поделен меѓу Босанците и Хрватите, што ги зајакна протекционистичките мрежи на етничка основа, но ги осакати јавните институции.

Во последните десет години, неговата централна позиција беше искористена за да се изгради криминален центар во овој мал локалитет. Сепак, во голема мера работеше во тајност.

Еден од ретките случаи кога Горен Вакуф-Ускопље се најде како вест во медиумите беше кога еден од неговите поранешни жители, Винко Жуљевиќ Клица, беше убиен во мај 2015 година во Загреб. Клица, воен ветеран, стоеше зад една од најмоќните безбедносни компании во Хрватска и наводно бил главен играч во подземната сцена на Загреб.⁴

Но, во јануари 2020 година, Горен Вакуф-Ускопље се најде на насловните страници кога Анте Сичаја, сопственик на истоимена локална компанија за увоз-извоз, беше уапсен со 400 килограми канабис со проценета вредност од 2 милиони евра. Канабисот, со потекло од Албанија и Црна Гора, наводно бил пренесен со помош на неговата компанија од Чапљина преку Билеќа и Мостар. Дрогата била препакувана во Горен Вакуф-Ускопље. Мал дел бил зачуван за домашниот пазар, додека поголемиот дел од канабисот бил испратен на запад во Хрватска и подалеку во ЕУ.⁵ Наводно, политичките врски на сопственикот, за којшто се вели дека е поврзан со Хрватската демократска заедница, заедно со

добрата репутација на компанијата во регионот, можеби помогнале да се избегне сомневање.

Можно е со оваа операција за борба против наркотици, спроведена од страна на Државната агенција за истраги и заштита, да се откри мрежа којашто работела веќе некое време. Полицијата наводно запленила личен дневник воден од страна на г. Сичаја којшто ги поврзува нелегалните активности на компанијата со други криминални фигури од регионот, вклучувајќи и од Хрватска, Црна Гора и Бугарија.⁶

Покрај тоа, има неодамнешни случаи коишто укажуваат на фактот дека купувачите доаѓале во Горен Вакуф-Ускопље да набават дрога, за којашто се вели дека полесно се набавувала и била релативно евтина.⁷ Трагите од заплена на дрога од градовите во околните области обично водат назад до Горен Вакуф-Ускопље.⁸

Постојат гласини дека градот е исто така центар за криумчарење на оружје. Имаше случаи во коишто беше конфискувано оружје од жители на општината. Исто така, оружје беше пронајдено и во просториите на компанијата Сичаја.⁹

Овој случај покажува дека жаришта на дрога не мора да бидат само главни урбани центри или социо-економски ранливи градови, туку и логистички центри покрај клучни рути на трговија. На пример, во април 2020 година, македонската полиција откри 1,2 тони канабис во еден магацин во близина на Скопје. Во ноември 2020 година, српската полиција заплени 628 килограми канабис од напуштен хангар во Аранѓеловац, 80 километри јужно од Белград. Дрогата била пакувана за натамошна дистрибуција во Западна Европа. Во ноември 2019 година, српската полиција заплени 77 килограми хероин во близина на градот Младеновац, на периферијата на Белград.

Овие примери покажуваат дека кога се разгледува протокот на дрога, погрешно е со стрелки на мапата да се покаже трговијата со хероин од, на пример, Турција преку Западен Балкан кон ЕУ. Истото важи и со канабисот од Албанија, кој се движи преку

Црна Гора и Босна и Херцеговина до Хрватска но и пошироко за да се означуваат како да се прави,

непрекинати патувања. Реалноста е дека овие испораки обично се вршат во низа кратки патувања,

СЛИКА 1 Рути на трговија со дрога низ Горен Вакуф-Ускопље.

со разложување на патувањето и честопати на товарот за да се избегнат препреките и да се искористат можностите.

Рутите на трговија обично ги следат патеките со најмал отпор, каде што ризикот е помал поради политичките врски, корупцијата и прикривањето во

релативно безбедна форма на превоз (во овој случај, добро позната транспортна компанија). Всушност, случајот со Горен Вакуф-Ускопље ги покажува врските меѓу легалната и нелегалната економија и понекогаш блиските односи меѓу деловните, политичките и криминалните елити.

Забелешки

- 1 Agencija za statistiku BiH, *Popis stanovništva u BiH iz 2013. godine—Općina Gornji Vakuf-Uskoplje*, <http://www.statistika.ba/?show=12&id=10375>.
- 2 Geografski položaj, Općina Gornji Vakuf-Uskoplje, <https://www.gornjivakuf-uskoplje.ba/index.php/posjeta/položaj.html>.
- 3 Federal Institute for Development Programming, *Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH 2019*, 33, <http://fzpzpr.gov.ba/bs/pubs/3/3/publikacije>.
- 4 M Cigoj, *KLICINA UDOVICA 'Raspisujemo nagradu za otkrivanje ubojice moga muža. Sumnjamo da iza likvidacije stoji netko iz kruga najbližih'*, Jutarnji.hr, 20 септември 2015 година, <https://www.jutarnji.hr/vijesti/klicina-udovica-raspisujemo-nagradu-za-otkrivanje-ubojice-moga-muza.-sumnjamo-da-iza-likvidacije-stoji-netko-iz-kruga-najblizih-302740>.
- 5 A B Č, *Poduzetnik iz BiH u cisterni krio 400 kg marihuane: Planirao da je prošvercuje u Hrvatsku*, Oslobođenje, 28 јануари 2020 година, <https://www.oslobodjenje.ba/vijesti/crna-hronika/poduzetnik-iz-bih-u-cisterni-krio-400-kg-marihuane-planirao-da-je-prosvercuje-u-hrvatsku-526599>.
- 6 M Aš, *Kako je pala najopasnija narkogrupa: Tone skanka u BiH uvezli u cisternama*, Avaz, 12 март 2020 година, <https://avaz.ba/vijesti/bih/553982/kako-je-pala-najopasnija-narkogrupa-tone-skanka-u-bih-uvezli-u-cisternama>.
- 7 Gornji Vakuf: *Kod maloljetne Mostarke pronađena droga*, gornjivakuf.com, 5 јануари 2021 година, https://www.gornjivakuf.com/vijesti/crna-hronika/4621-gornji-vakuf-kod-maloljetne-mostarke-pronadana-droga?fbclid=IwAR2GFDX7U7HBZvdpGij7JpMfLbm0NyybP60F1VRsX6P6_2Rr1NF-v2ex0bg.
- 8 Gornji Vakuf: *Otkrivena plantaža od 270 stabljika indijske konoplje*, Vijesti.ba, 16 август 2013 година, <https://vijesti.ba/clanak/161708/gornji-vakuf-otkrivena-plantaza-od-270-stabljika-indijske-konoplje>.
- 9 FOTO: SIPA *oduzela veću količinu naoružanja i municije na području Gornjeg Vakufa*, gornjivakuf.com, 29 јануари 2020 година, <https://www.gornjivakuf.com/vijesti/crna-hronika/4355-foto-sipa-oduzela-vecu-kolicinu-naoruzanja-i-municije-na-podrucju-gornjeg-vakufa>.

2. Сузбивање на организираниот криминал во Западен Балкан?

Во серија апсења во јануари и февруари 2021 година, полицијата во Србија, Црна Гора и Босна и Херцеговина уапси криминалци за коишто медиумите тврдат дека имаат врски со озлогласените криминални кланови Кавач и Шкаљари од Црна Гора. Полицијата во Северна Македонија уапси шест лица во Прилеп, четвртиот по големина град во земјата, под обвиненија за дрога.¹ Дали сме сведоци на сузбивањето на организираниот криминал во Западен Балкан?

Утрото на 4 февруари, српскиот обвинител за организиран криминал Младен Ненадиќ објави дека полицијата уапсила 16 лица осомничени за сериозни злосторства.² Веста се прошири многу бргу. Некои рубрики во медиумите шпекулираа дека ова е почеток на долго ветуваното сузбивање на организираниот криминал од страна на претседателот Александар Вучиќ,³ додека други ја истакнаа неопходноста од истражување на врските меѓу криминалните групи и службениците во политиката и безбедносните служби.⁴

Една од најважните личности која беше уапсена беше Вељко Беливук. Во раните 2000-ти, Беливук беше член на Обединетите сили, ултрас група формирана од страна на белградски скинхеди за поддршка на српскиот фудбалски клуб ФК Рад. Тој, исто така, работеше како член на обезбедување во ноќен клуб во Белград, каде што претепа и рани две лица во 2007 година. Судот конечно го прогласи за виновен осум години подоцна.⁵ Беливук го привлече вниманието на јавноста во април 2016 година кога заедно со Александар Станковиќ - лидер на навивачката група на фудбалскиот клуб ФК Партизан, Јаничари - беше фатен на надзорната камера како брутално ги тепа членовите на обезбедувањето на генералниот директор на ФК Партизан.⁶

Откако Станковиќ беше убиен во престрелка во мафијашки стил во октомври 2016 година,⁷ Беливук го наследи Станковиќ како нов лидер на Јаничари.⁸ Еден ден по атентатот, тогашниот министер за внатрешни работи Небојша Стефановиќ објави војна против мафијата и корумпираната полиција.⁹ Сепак,

во наредните години српските улици станаа боиште, со повеќе од 60 убиства наводно поврзани со организиран криминал.¹⁰

Проблемите на Беливук со законот продолжија во 2017 година кога беше обвинет како соучесник во организирање на убиство. Сепак, судот го ослободи од обвиненијата.¹¹ Во меѓувреме, истражувачки новинари открија фотографии од припадници на Јаничари со висок полициски службеник,¹² како и можни врски меѓу Беливук и високи функционери во Министерството за внатрешни работи.¹³ Покрај тоа, припадници на Јаничари дејствуваа како членови на обезбедувањето на инаугурацијата на претседателот Вучиќ.¹⁴ Исто така, беше објавено дека Јаничари имаат врски со кланот Кавач.¹⁵

Во Србија е јавна тајна дека хулиганските групи се вклучени во нелегални активности поврзани со дрога, приватно обезбедување, коцкање и градежништво.¹⁶ Сепак, Вучиќ вети дека ќе се бори против мафијата, „без оглед на личните, политичките или какви било други последици“.¹⁷

Во февруари 2021 година, српската полиција го уапси Беливук по неговото враќање од Црна Гора, каде што наводно се состанал со Радоје Звицер, еден од лидерите на кланот Кавач.¹⁸ Групата на Беливук беше обвинета за убиство, изнуда, киднапирање и трговија со дрога,¹⁹ како и за можно планирање на убиство на висок државен службеник.²⁰ Другите осомничени беа обвинети за здружување заради извршување кривични дела; неовластено производство и дистрибуција на наркотици; и нелегално производство, поседување, носење и трговија со оружје и експлозиви, покрај три случаи на тешко убиство.²¹

Одделно од овој случај, во градот Тиват, Црна Гора, во јануари полицијата приведе осомничени членови на криминална организација. Се веруваше дека осомничените „имале намера да ликвидираат членови на групата Кавач“.²² Се веруваше дека една од целите бил Беливук.

Во февруари, полицијата во Босна и Херцеговина уапси тројца Црногорци во близина на ски-центарот Јахорина за нелегално производство и трговија со дрога и оружје.²³ Медиумите објавија дека тие биле од кланот Шкаљари и планирале да го убијат лидерот на ривалскиот клан Кавач, Радоје Звицер и неговата сопруга за време на нивниот престој во ски-центарот.²⁴

Во Србија, пак, Вучиќ вети дека ќе покаже слики од суровоста на групата Јаничари.²⁵ На прес-конференција во март, Вучиќ пред телевизиската публика во ударен термин покажа фотографија од обезглавена жртва.²⁶ Потоа, новинар од Мрежата за известување за криминал и корупција (КРИК) го праша претседателот зошто некои од претставниците на владата не биле испрашувани од страна на полицијата. Вучиќ не одговори.²⁷ Неколку дена подоцна, провладините таблоиди ја обвинуја КРИК и некои полициски службеници дека се дел од групата Јаничари.²⁸ Медиумски

здруженија и меѓународни организации²⁹ вклучувајќи ја и ГИ-ТОК, реагираа на кампањата за клевета,³⁰ како и Вучиќ, кој изјави дека КРИК треба да биде оставена да си ја врши својата работа затоа што тоа е демократија.³¹

Иако не се гледа крај на судирот меѓу клановите Шкаљари и Кавач од Црна Гора којшто започна во 2014 година и во којшто учествуваа фигури од српски криминални и хулигански групи,³² се чини дека се интензивираат напорите на државата да преземе силни мерки против овој судир.

Србија во минатото остро се спротивставуваше на организираниот криминал, на пример за време на операцијата „Сабја“ во 2008 година со којашто беа растурени големи групи, како што е Земунскиот клан, по атентатот на премиерот Џинџиќ. Ќе биде интересно да се види дали претседателот Вучиќ ќе може да го исполни своето ветување.

Вељко Беливук, лидер на српска хулиганска група со врски со криминалното подземје, е уапсен во Белград во февруари 2021 година.

Фотографија: Stefan Tomasevic&ATAImages

- 1 Н М, *Приведени дилери на дрога во Прилеп, вмешани и полициски службеници*, Нова Македонија, 6 февруари 2020 година, <https://www.novamakedonija.com.mk/makedonija/hronika/privedeni-dilери-na-droga-vo-priлеp-vm>.
- 2 *Uhapšeno 16 osoba osumnjičenih za udruživanje radi otmica i ubistva*, RTS, 4 февруари 2021 година, <https://youtu.be/sZNINtAgHk>.
- 3 *Hapšenje Velje Nevolje je samo POČETAK BORBE protiv organizovanog kriminala*, Pink, 6 февруари 2021 година, <https://pink.rs/hronika/273656/hapsenje-velje-nevolje-je-samo-pocetak-borbe-protiv-organizovanog-kriminala-jedan-detajl-je-kljucan-u-ovom-procesu>.
- 4 V. Jeremić, *Veze Veljka Belivuka sa državom godinama ignorisane*, Danas, 9 февруари 2021 година, <https://www.danas.rs/drustvo/veze-veljka-belivuka-sa-drzavom-godinama-ignorisane/>.
- 5 Интервју со новинар од Белград, февруари 2021 година.
- 6 Nenad Nešić, *Niko uhapšen nakon napada na Vazuru*, B92, 29 април 2016 година, <https://youtu.be/WSDGjXarrdl>.
- 7 Devin Windelspecht, *Serbia's Deadly Mix: Football, Politics and Crime*, OCCPR, 27 јануари 2017 година, <https://www.occrp.org/en/blog/6016-serbia-s-deadly-mix-football-politics-and-crime>.
- 8 Беливук го промени името на групата во Принципи, но таа сè уште е позната како Јаничари.
- 9 Veljko Medić, *Stefanović: Objavljujemo rat mafiji*, RTS, 14 октомври 2016 година, <https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/2488734/stefanovic-objavljujemo-rat-mafiji.html>.
- 10 *Crna knjiga*, KRIK and Radio Slobodna Evropa, 15 февруари 2021 година, <https://www.crnaknjiga.rs/index.php>.
- 11 Bojana Pavlović, *Tužilaštvo traži ukidanje presude Belivuku*, KRIK, 20 февруари 2019 година, <https://www.krik.rs/tuzilastvo-trazi-ukidanje-presude-belivuku/>.
- 12 *Ministar policije: Vučković jeste pripadnik Žandarmerije i navijač Partizana, ali to nije krivično delo*, Insajder, 31 октомври 2016 година, <https://insajder.net/sr/sajt/tema/1928/>.
- 13 Jelena Radivojević and Bojana Pavlović, *Uhapšen Belivuk i članovi njegove kriminalne grupe*, KRIK, 4 февруари 2021 година, <https://www.krik.rs/uhapsen-belivuk-i-clanovi-njegove-kriminalne-grupe/>. Видете исто така: Ivana Jeremić, *Foul Play: Serbia's Football Hooligans Get Down to Business*, Balkan Insight, 22 јули 2019 година <https://balkaninsight.com/2019/07/22/foul-play-serbias-football-hooligans-get-down-to-business/>.
- 14 Jelena Diković, *Od čuvanja Vučića na inauguraciji do hapšenja za ubistva*, Danas, 6 февруари 2021 година, <https://www.danas.rs/drustvo/od-cuvanja-vucica-na-inauguraciji-do-hapsenja-za-ubistva/>.
- 15 Bojana Jovanović, *Vučić tvrdi da Vidojević nije član klana iako ga je policija označila kao kavčanina*, KRIK, 13 јуни 2020 година, <https://www.krik.rs/vucic-tvrdi-da-vidojevic-nije-clan-klana-iako-ga-je-policija-oznacila-kao-kavcanina/>.
- 16 *Firme navijača – podizvođači u poslovima za državu*, Insajder, 7 декември 2019 година, <https://youtu.be/2RzitOXDO3M>.
- 17 Aleksandar Vučić, *Pobedićemo mafiju. Garantujem!*, Budućnost Srbije, 19 октомври 2020 година, <https://www.instagram.com/p/CGhmIEGpM6h/>.
- 18 *Veljko Belivuk uhapšen na beogradskom aerodromu*, Vijesti, 29 јануари 2021 година, <https://www.vijesti.me/vijesti/crna-hronika/507599/veljko-belivuk-priveden-na-beogradskom-aerodromu>.
- 19 *Izjava Ministar Vulin: uhapšeno 17 osoba, nećemo dozvoliti stvaranje novog Zemunskog klana*, MUP Republike Srbije, 4 февруари 2021 година, https://youtu.be/g9PNOR_bblE.
- 20 *Vulin: Našli smo najmanje dva mesta na kojima su "upucavane" snajperske puške*, RTS, 7 февруари 2021 година, <https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/4249862/vulin-veljko-belivuk-kriminalna-grupa-hapsenja-snajper-upucavali-puske.html>.
- 21 *Odreden pritvor osumnjičenima V. Belivuk i drugi*, Viši sud u Beogradu, 6 февруари 2021 година, <https://www.bg.vi.sud.rs/vest/2991/odreden-pritvor-osumnjicima-v-belivuk-i-drugi.php>.
- 22 Bojana Nikolić, *Iz Spuža na pretres doveli osumnjičene za pokušaj likvidacije Belivuka i Miljkovića*, Vijesti, 2 февруари 2021 година, <https://www.vijesti.me/vijesti/crna-hronika/508927/iz-spuza-na-pretres-doveli-osumnjicene-za-pokusaj-likvidacije-belivuka-i-miljkovića>.
- 23 *Lišena slobode tri državljana Republike Crne Gore*, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, 11 февруари 2021 година, <https://mup.vladars.net/lat/index.php?vijest=25477&vrsta=novosti>.
- 24 *Uhapšeni skaljarci čekali su Radoja Zvicera da se pridruži supruzi Tamari na Jahorini da bi ih ubili*, Dnevni avaz, 11 февруари 2021 година, <https://avaz.ba/vijesti/crna-hronika/630250/uhapseni-skaljarci-cekali-su-radoja-zvicera-da-se-pridruzi-supruzi-tamari-na-jahorini-da-bi-ih-ubili>.
- 25 *Vučić: Građani Srbije, Evropa i svet biće šokirani detaljima istrage protiv organizovanog kriminala*, RTS, 27 февруари, <https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/4274742/vucic-kriminal-istraga-.html>.
- 26 Zorka Đukanović, *Medijska i politička pozadina obračuna sa organizovanim kriminalom u Srbiji*, WDR, 8 март 2021 година, <https://www1.wdr.de/radio/cosmo/programm/sendungen/radio-forum/region/kriminal-srbija-100.html>.
- 27 Bojana Jovanović, *Vučić izbegao da odgovori na pitanje o vezi Nedića i Belivukove grupe*, KRIK, 7 март 2021 година, <https://www.krik.rs/vucic-izbegao-da-odgovori-na-pitanje-o-vezi-nedica-i-belivukove-grupe/>.
- 28 *Pro-government media is running a campaign accusing KRIK of being aligned with criminals*, KRIK, 10 март 2021 година, <https://www.krik.rs/en/pro-government-media-is-running-a-campaign-accusing-krik-of-being-aligned-with-criminals/>.
- 29 Andy Heil, Ljudmila Cvetkovic and Nevena Bogdanovic, *Drug Wars, Wiretaps, And Hooligans: Serbia's Gangland Roundup Tests the System*, Radio Free Europe, 13 март 2021 година, <https://www.rferl.org/a/drug-wars-wiretaps-hooligans-serbian-gangland-partizan/31148874.html>.
- 30 *Statement in support of Crime and Corruption Reporting Network KRIK*, Global Initiative against Transnational Organized Crime, 10 март 2021 година, <https://globalinitiative.net/analysis/statement-support-krik-serbia/>.
- 31 *Vučić: Pustite Krik da radi posao, to je demokratija*, Cenzolovka, 11 март 2021 година, <https://www.cenzolovka.rs/vucic-pustite-krik-da-radi-posao-to-je-demokratija/>.
- 32 Walter Kemp, *Making a killing: What assassinations reveal about the Montenegrin drug war*, Global Initiative against Transnational Organized Crime, јули 2020 година, <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2020/07/Making-a-killing-What-assassinations-reveal-about-the-Montenegrin-drug-war.pdf>.

3. Ранливост на децата Роми на комерцијална сексуална експлоатација.

Комерцијалната сексуална експлоатација на деца (CSEC) е сериозен проблем во Западен Балкан. Претстојниот истражувачки извештај од ГИ-ТОК, којшто се очекува да биде објавен во април 2021 година, покажува дека децата се изложени на разновидни и честопати повеќекратни форми на експлоатација. Тие најчесто се експлоатирани во локални барови и хотели, но постојат и извештаи за сексуална експлоатација на деца во движење и во сајбер просторот. Иако претстојниот извештај се фокусира генерално на подложноста на децата на CSEC онлајн и во индустријата за патувања и туризам, нашето истражување на терен исто така понуди увид конкретно во ранливоста на децата Роми кои се меѓу најзагрозените групи за CSEC во регионот.

Ромите во Западен Балкан честопати живеат во неформални населби каде просторите се пренатрупани и има ограничен пристап до инфраструктура и санитарни јазли. Всушност, во Албанија помалку од 50 проценти од сите ромски домаќинства имаат пристап до вода од водовод.¹ Формализацијата на овие населби се одвива бавно и многу ромски заедници и понатаму живеат како изолирани групи, со мал пристап до формалната економија или владини услуги. Во Косово, на пример, само 10 проценти од Ромите на возраст над 16 години се пријавени дека имаат пристап до здравствено осигурување.² Оваа маргинализација, исто така, го олесни опстојувањето на стереотипите околу нивниот начин на живеење и нивната култура, јазик и традиции коишто ја отежнуваат нивната интеграција во локалните општества.

Во село во близина на Тузла, Босна и Херцеговина, има населба со мнозинско ромско население каде што е пријавена експлоатација на деца за различни цели, вклучувајќи и питачење и сексуална експлоатација.

Фотографија: Bahrudin Bandic

Историското исклучување, маргинализацијата и дискриминацијата што ги имаат искусено Ромите доведоа до ниско ниво на образование и висока стапка на невработеност. Само мал процент од децата имаат редовен пристап до образование. Стапките на запишување во основно и предучилишно образование се особено загрижувачки. Во Србија, предучилишното образование опфаќа помалку од 4 проценти од Ромите, додека во Босна и Херцеговина само 2 проценти од децата Роми на возраст од три до пет години се запишани во образовни програми.³ Стапките на вработеност се движат меѓу 11 проценти во Босна и Херцеговина и 22 проценти во Северна Македонија (со тоа што останатите земји од Западен Балкан се наоѓаат некаде помеѓу).⁴

Овие фактори, меѓу другите, придонесуваат за возрасните Роми - и нивните деца - да бидат ранливи на разни форми на експлоатација. Она што е најзначајно е што во неколку извештаи беше истражувана улогата на децата Роми во присилното питачење во Западен Балкан и во Западна Европа.⁵ Децата Роми наводно се принудени да питачат во повеќето големи градови и во главните градови во регионот. Исто така, наводно се тргува со деца Роми во приморски градови и туристички области и тие понекогаш се принудени на сексуална експлоатација, особено сексуална работа во локални барови, ресторани и хотели.⁶

Како што е опишано во претстојниот истражувачки извештај, значителен процент од децата Роми се принудени на склучување брак од страна на блиски членови на семејството или влијателни луѓе во заедницата. Иако е суштински тешко да се добијат и да се пристапи до податоци, во претходните извештаи се тврдеше дека повеќе од 22 проценти од сите ромски девојчиња на возраст меѓу 15 и 19 години се принудени да склучат брак во Северна Македонија, додека бројката во Косово е 10 проценти. Во Босна и Херцеговина, 50 проценти од сите жени Ромки склучуваат брак пред да наполнат 18 години - бројка којашто многу веројатно не ја претставува вистинската динамика.

Девојчињата (и во помала мера момчињата) на возраст меѓу 10 и 16 години⁷ се продаваат за брак на мажи или во истата заедница или во ромски заедници во соседните земји.⁸ Иако многу од овие бракови се случуваат во рамките на

пошироката ромска заедница, експертите тврдат дека принудните бракови можат да бидат почеток на живот на експлоатација, составен од задачи кои се движат од питачење и ситни кражби до сексуална работа во барови и ноќни клубови.⁹

Паричниот надоместок за децата принудени да склучат брак во рамките на нивната заедница или во рамките на други заедници во Западен Балкан може да биде низок, од 200 до 500 евра. Сепак, ваквите трансакции не секогаш се во форма на готовина бидејќи има и извештаи за семејства кои ги продаваат своите ќерки за апарати, како на пример телевизор во боја, половен фрижидер или половен автомобил.¹⁰ Меѓутоа, можат да се заработат повеќе пари со продажба на децата во странство, особено на ромски заедници во Западна Европа. Семејствата се измамани да мислат дека ги праќаат своите деца во странство со надеж за подобар живот за нив (и за себе), но може да не бидат свесни за последиците.

Навистина, според експертите интервјуирани во декември 2020 година, многу од децата кои се принудени да склучат брак во странство всушност се продаваат на членови на организирани криминални групи и се принудени на организирана сексуална работа во Западна Европа.¹¹ Ова беше најмногу забележливо во таканаречениот „случај Хамидовиќ“ во 2015 година каде што француските и босанските власти открија повеќе од 500 ромски девојчиња и жени кои биле тргувани од Босна и Херцеговина во Франција и принудувани на ситни кражби и сексуална работа.¹²

Во Западна Европа постојат неколку официјални статистики за CSEC генерално или за децата Роми како жртви на трговија со луѓе, особено заради сексуална експлоатација. Сепак, случајот Хамидовиќ не беше единствениот што го привлече вниманието на медиумите и судството во последните неколку години. Во операцијата Голф, заедничка операција меѓу Лондонската метрополитен полициска служба и романската национална полиција од 2007 до 2010 година, беа идентификувани повеќе од 1000 деца Роми од еден романски град кои биле тргувани во Западна Европа за принудна работа и сексуална експлоатација.¹³ Со истрагите спроведени во Австрија беа идентификувани 91 дете како можни жртви на сексуална експлоатација во 2016 година, од кои 73 од Босна и Херцеговина, за повеќето од

коишто постоеше сомневање дека се Роми.¹⁴ Слично на тоа, во Извештајот за трговија со луѓе на САД од 2020 година се подвлекува ранливоста на децата Роми тргувани за сексуална експлоатација во повеќе земји од Западна Европа, вклучувајќи ги Франција и Германија.¹⁵

И покрај овие случаи, свеста за комерцијалната сексуална експлоатација на децата во Западен Балкан, нејзините врски со организираниот криминал и ранливоста на ромската заедница на оваа појава е сè уште на ниско ниво. Во претстојниот истражувачки извештај е направен обид да се пополни оваа празнина со давање меѓурегионален преглед на темата. На пример, се истражува како принудните бракови честопати се сметаат за традиционални во ромската заедница и затоа не се истражуваат или следат како случаи на трговија со луѓе од страна на надлежните органи. Ромите не се

признаваат како малцинство во сите земји и многу бракови и раѓања не се регистрирани, со што се отежнува можноста членовите на заедницата да ги добијат документите и потребната институционална поддршка во нивната земја на живеење.

Има многу што треба, но и може да се направи за подобро откривање на ранливоста на децата Роми во Западен Балкан и пред сè да се спречи CSEC во регионот. Ова, меѓу другите иницијативи, ја вклучува потребата за поголемо подигање на свеста, отворање на национални механизми за упатување кон ромската заедница и обезбедување специјализирана обука за органите за спроведување на законот и судството. Целосниот сет препораки и чекори беа дискутирани на состанокот на експертска група на 11 и 12 март 2021 година и ќе бидат достапни во извештајот.

„СЛУЧАЈОТ ХАМИДОВИЌ“

Во 2015 година, француските агенции за спроведување на законот кои работеа заедно со Агенцијата на Европската Унија за соработка во кривичната правда започнаа истрага против Хусмет Хамидовиќ, кој беше осомничен за водење на меѓународно организирана мрежа на трговија со луѓе. Хамидовиќ, босански државјанин, беше прогласен за виновен за трговија со повеќе од 500 претежно ромски девојки и жени од Босна и Херцеговина во Франција за целите на сексуална експлоатација, питачење и ситни кражби. Други 22 девојки кои биле дел од неговата мрежа беа пронајдени во кука во Зеница, Босна и Херцеговина.

Мрежата била активна и во Австрија, Белгија, Италија и Шпанија.

Многу девојки биле принудени на склучување брак со членови на криминални мрежи за да се олесни нивното патување меѓу Босна и Херцеговина и Франција. Биле добивани фалсификувани визи под лажни имиња пред сè од Амбасадата на Босна и Херцеговина во Париз, за кои се наплаќало од 500 до 1 200 евра по документ. Како што е пријавено, девојките патувале редовно меѓу двете земји бидејќи имале задача да ги вратат парите назад во Западен Балкан.

Забелешки

- 1 Stephan Müller et al, Roma: Europe's neglected coronavirus victims, BIRN, 1 април 2020 година, <https://balkaninsight.com/2020/04/01/roma-europes-neglected-coronavirus-victims/>.
- 2 Ibid.
- 3 World Bank, Bosnia And Herzegovina—Multiple Indicator Cluster Survey 2011, 2013 година, <https://datacatalog.worldbank.org/dataset/bosnia-and-herzegovina-multiple-indicator-cluster-survey-2011>.
- 4 Stephan Müller et al., Roma: Europe's neglected coronavirus victims, BIRN, 1 април 2020 година, <https://balkaninsight.com/2020/04/01/roma-europes-neglected-coronavirus-victims/>.
- 5 Zana Vathi, Children and Adolescents Engaged in Street Work in FYROM: Mobilities, Vulnerabilities and Resiliencies, Mario project, Будимпешта, декември 2014 година, http://lastrada.org.mk/wp-content/uploads/2019/04/Mario_Macedonia_Web.pdf;
- 6 Fatjona Mejdini, Coins and risks: The harsh reality of Roma beggars in Kosovo streets, 13 ноември 2018 година, <https://prishtinainsight.com/coins-and-risks-the-harsh-reality-of-roma-beggars-in-kosovo-streets/>; Anti-Slavery International, Anti-Slavery, Trafficking for Forced Criminal Activities and Begging in Europe. Exploratory Study and Good Practice Examples, септември 2014 година, 21, http://www.antislavery.org/wp-content/uploads/2017/01/trafficking_for_forced_criminal_activities_and_begging_in_europe.pdf; and many others.
- 7 Претстоен регионален извештај на ГИ-ТОК за CSEC во пролет 2021 година.
- 8 Нема достапна референца за возраста.
- 9 World Bank, Bosnia And Herzegovina—Multiple Indicator Cluster Survey 2011, 2013 година, <https://datacatalog.worldbank.org/>

- dataset/bosnia-and-herzegovina-multiple-indicator-cluster-survey-2011; и Kosana Beker, Regional report on compliance with UN Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Women (CEDAW) and Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Istanbul Convention) relating to discrimination of Roma women in the area of healthcare, child marriages and offering support and protection to Roma women in cases of domestic abuse, Bibija Roma Women Center, 2019 година, http://luludi.mk/wp-content/uploads/2019/09/REGIONAL_REPORT.pdf.
- 9 Интервју со експерти за граѓанското општество во регионот на Западен Балкан, ноември/декември 2020 година.
- 10 Извештаи обезбедени од граѓанска организација што работи со ромската заедница во Босна и Херцеговина во јануари 2021 година; UNICEF Belgrade, Child marriage among the Roma population in Serbia, октомври 2017 година, <https://www.unicef.org/serbia/media/921/file/Child%20marriage%20among%20the%20Roma%20population%20in%20Serbia.pdf>.
- 11 Интервју со експерти за граѓанското општество во Босна и Херцеговина, декември 2020 година.
- 12 Суд на Босна и Херцеговина, Обвинение S1 2 K 028556 18 K—Salčinović Elvis et al.
- 13 Anti-Slavery International, Anti-Slavery, Trafficking for Forced Criminal Activities and Begging in Europe. Exploratory Study and Good Practice Examples, септември 2014 година, 21, http://www.antislavery.org/wp-content/uploads/2017/01/trafficking_for_forced_criminal_activities_and_begging_in_europe.pdf.
- 14 Arbeitsgruppe Kinderhandel (AG-KH), Bericht 2015–2017, *Prävention von Kinderhandel und Schutz der Opfer von Kinderhandel*, https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXVI/III/III_00216/imfname_721009.pdf; и *Betteln, Prostitution und Diebstahl: Wenn Kinder zur Ware werden*, Tiroler Tageszeitung, 14 октомври 2015 година, <https://www.tt.com/artikel/10625905/betteln-prostitution-diebstahl-wenn-kinder-zur-ware-werden>.
- 15 United States Department of State, Trafficking in Persons report 20th Edition, јуни 2020 година, <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/06/2020-TIP-Report-Complete-062420-FINAL.pdf>.

4. „Јастребите“ од Курбин: училиште за крадци.

Во последниве години, разбојништвата и кражбите во домовите на фудбалери и славни личности се најдоа на насловните страници во Шпанија и Италија. Многу од сторителите се млади мажи кои доаѓаат од истиот регион, имено Курбин во Албанија.

Курбин е општина 50 километри северно од главниот град на Албанија, Тирана. На запад се граничи со Јадранското Море. За време на комунизмот, главниот град Лач, некогаш рурална област, се разви во важен индустриски центар. Како резултат на тоа, Лач беше рангиран како втор по важност град во северна Албанија според големината, населението и економската важност.¹

Сепак, со падот на комунизмот во раните 1990-ти, се затворија фабриките. Стапката на невработеност се зголеми и многу луѓе мигрираа во Грција и Италија да бараат работа. Општината беше исто така лошо погодена од граѓанските немири што ја зафатија Албанија во 1997 година по распадот на пирамидалната шема. Насилството остави наследство на криминал, оружје и култура на беззаконие.² Ова стана плодна средина за младите да се свртат кон криминален живот.

Младите од Курбин развија репутација на вешти крадци кои ограбуваат луксузни вили и автомобили во Западна Европа. Тие го привлекоа вниманието

на органите за спроведување на законот и на медиумите во Милано и Торино откако ограбија неколку славни личности, вклучувајќи и фудбалери.³

Либерализацијата на патувањето во рамките на Шенген-зоната во 2010 година создаде зголемени можности за Албанците да патуваат.⁴ Крадците од Курбин ја искористија можноста да го прошират нивниот дофат во Андора, Белгија, Франција, Луксембург, Холандија, Шпанија и Швајцарија.

Младите мажи кои се враќаа од своите „авантури“ во странство со скапи автомобили, облека и накит станаа пример за сиромашните и приемчиви деца во Курбин кои сакаа да бидат исто толку „успешни“ како и нивните нови херои.⁵ До 2015 и 2016 година појавата толку се распространи во областа што некои од најмладите го напуштија училиштето за да патуваат во странство и да се занимаваат со кражби. Младите мажи со искуство во насилно влегување ги пренесоа своите вештини на помладите во она што стана де факто училиште за криминал. Од овој терен за регрутирање беа формирани тимови и распространети низ цела Европа да вршат грабежи.

Грабежите од висок профил во вили на познати фудбалери од шпански клубови како Реал Мадрид и Барселона дополнително го поттикнаа митот за крадците од Курбин.⁶ Медиумите ги нарекоа „јастреби“ поради нивните брзи и предаторски вештини. Крадците станаа дел од албанската

Курбин, град во Албанија, силно погоден од невработеност и насилство стана плодна почва за разбојниците.

Фотографија: Desarta Mej dini

популарна култура, со телевизиски емисии и филмови кои го прикажуваат, а понекогаш и сатиризираат раскошниот и крадечки начин на живот на младите мажи од Лач.⁷ Сепак, помалку гламурозните аспекти на јастребите добија помалку внимание: млади мажи убиени во автомобилски бркотници со полицијата или кои станале инвалиди по паѓање од висина за време на грабеж.⁸

И покрај големото внимание коешто медиумите му го дадоа на проблемот, малку е направено за негово решавање. Курбин останува да биде една од

посиромашните области во Албанија со висока стапка на невработеност, особено на младите.⁹ Ситуацијата се влоши со земјотресот во ноември 2019 година којшто уништи речиси половина од сите згради во Лач.¹⁰ КОВИД-19 дополнително ги продлабочи економските ранливости.

Некои од неколкуте иницијативи што беа направени за да им се дадат алтернативни патишта на младите од Курбин потекнуваат од граѓански групи, како што е младинскиот центар Себастија, профилиран подолу.

Забелешки

- 1 Xhilda Dedaj and Sonila Papathimiu, Environment Impact of Ex-Industrial Areas in Laç and Rubik and the Possibilities for Their Functional Transformation—a Comparative Analysis, *European Journal of Economics and Business Studies*, 3, 3, 184-193, http://journals.euser.org/files/articles/ejes_sep_dec_17/Xhilda.pdf.
- 2 Siobhan Darrow, Albania deteriorates into chaos, CNN, 13 март 1997 година, <http://edition.cnn.com/WORLD/9703/13/albania.late/index.html?iref=allsearch>.
- 3 AC Milan's Gattuso Stolen Car Found in Albania, BIRN, 12 ноември 2009 година, <https://balkaninsight.com/2009/11/12/ac-milan-s-gattuso-stolen-car-found-in-albania/>.
- 4 European Commission, Visa liberalisation: Commission reports on the continued fulfilment of requirements by the Western Balkans and Eastern Partnership countries, 10 јули 2020 година, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1327.
- 5 Интервју со претставник на граѓанското општество во Курбин, 11 февруари 2021 година.
- 6 Rodrigo Faez, Sources: Police arrest group in connection with La Liga home invasions, ESPN, 17 октомври 2019 година, <https://tv5.espn.com/football/real-madrid/story/3966879/sources-police-arrest-group-in-connection-with-la-liga-home-invasions>.
- 7 Portokalli (30 April 2017), Top Channel, 1 maj 2017 година, <https://www.youtube.com/watch?v=F11XCDYC7hU>.
- 8 Интервју со новинар од Курбин, 12 февруари.
- 9 База на податоци на Албанскиот институт за статистика (ИНСТАТ), *Treguesit tremujorë sipas qarqeve për grupmoshën 15 vjeç e lart sipas Gjinia, Qarku, Variabla dhe Tremujori*, http://databaza.instat.gov.al/pxweb/sq/DST/START__TP__LFS__LFSQ/NewLFSQ003/?rxid=ae587ccd-002c-4cb3-ac5f-b7b4709466de&fbclid=IwAR39rr9F4-1vStRRjw-GX1PFD9GT1YbYqxaBZ-5my_TgbOHxs7xtVi58dwQ.
- 10 Elvis Hila, *Gati gjysma e pallateve në Laç shpallen paraprakisht ta pabanueshëm*, Reporter, 3 декември 2019 година, <https://www.reporter.al/gati-gjysma-e-pallateve-ne-lac-shpallen-paraprakisht-ta-pabanueshem/>.

5. Младите како мотор на заедницата: интервју со младинскиот центар Себастија.

Општина Курбин има развиено репутација во Албанија и во странство како место во коешто се завршува училиште за кражба. Овој регион се соочува со социо-економски потешкотии, има ограничени легални можности за кариера за младите и неколку граѓански организации (ГО). За да се справат со овој проблем, млад адвокат и локален наставник се здружија и го основаа младинскиот центар Себастија, ГО која има за цел да им се спротивстави на стереотипите и да им даде на младите платформа за подобар живот. Разговараме со неговите основачи и лидери, Елтон Ласка и Емарилда Лети.

Што можете да ни кажете за Себастија и она што го работите во Курбин?

Себастија е основан во 2013 година од Елтон Ласка. Во соработка со швајцарска организација, Себастија беше активна во обезбедувањето училишна опрема за децата во Лач, но тоа беше краткорочен ангажман. Во 2019 година и двајцата работевме на проект за албанскиот Каритас кој беше фокусиран на наоѓање вработување за младите во областа. Кога тој проект заврши, сметавме дека уште многу може да се стори за поддршка на младите во Курбин. Така, одлучивме повторно да го основаме Себастија.

Почнавме да организираме културни и социјални активности за младите на волонтерска основа. Една од нашите први иницијативи беше серија активности за примери. Поканивме значајни луѓе од заедницата да дојдат и да разговараат со младите за да ги инспирираат и охрабрат да ги следат нивните чекори.

За жал, оваа серија не траеше долго затоа што Албанија беше погодена од катастрофален земјотрес во ноември 2019 година по кој речиси половина од објектите во Курбин станаа непогодни

за живеење. Затоа, брзо ја пренасочивме нашата работа кон хуманитарно волонтирање. Нашиот тим од млади луѓе помогна да се дистрибуира храна и да се обезбеди засолниште за семејствата, притоа тесно соработувајќи со католичката црква во Лач.

По завршувањето на непосредната криза, се вративме на нашите редовни активности, при што овој пат основавме феминистичка лабораторија за младите жени да можат да разговараат за нивните предизвици и за тоа како можат подобро да ги разберат и остварат своите права. Во моментов, исто така спроведуваме проект од Европската фондација за демократија наречен „Реагирај за себе“ кој е фокусиран на граѓанското ангажирање. Ние веруваме дека младите се моторот на оваа заедница.

Исто така, многу сме посветени на спротивставување на стереотипите коишто луѓето ги имаат за оваа област. За жал, Курбин е познат од погрешни причини и телевизијата имаше улога во потхранувањето на овие стереотипи. На телевизија, младите од Лач обично се прикажуваат како необразовани крадци. Сликата за „јастребите“ кои одат во странство за да крадат е преувеличена.

За жал, многу млади луѓе најдоа нов привлечен идентитет во овој стереотип и се подготвени да го прифатат. Сакаме да ја подигнеме свеста дека ова е погрешно и дека областа Курбин има да понуди повеќе од овој модел. Мораме да ги научиме младите дека не мора да бидат „јастреби“ за да станат познати и успешни во животот.

Кои се некои од главните предизвици на Курбин и зошто оваа област се смета за толку тешка за живеење на младите?

Поради високата стапка на невработеност и економските потешкотии (јавната администрација се смета за еден од ретките сектори каде што луѓето можат да најдат работа), некои луѓе од областа заминаа во странство и се занимаваат со криминални активности, како што се трговија со луѓе и дрога или грабеж. Тие се вратија во Курбин и парадираа со своето новостекнато богатство. За жал, младите во областа ги сметаа за пример. Честопати, овие луѓе покрај тоа што имаат пари, имаат и моќ во областа и пошироко. Тие си го оствариле сонот да станат богати и моќни за краток период, нешто што нивните родители не биле во можност да го направат и покрај тоа што напорно работеле цел живот. Многу млади луѓе гледаат на овие криминалци како на нивни идоли. Голем предизвик е да се натераат младите во областа да ги отфрлат овие примери и да прифатат нови.

Треба да додадам дека младите тука не се свесни за своите права и буквално никаде не се нудат социјални и културни активности. По училиште, младите жени остануваат дома, додека младите мажи се собираат во кафулиња или пушат канабис на улица. Консумацијата на дрога почна да станува проблематична, дури и во училишната средина.

Каква е состојбата со организираниот криминал?

Не е лесно да се зборува отворено за

организираниот криминал во Курбин бидејќи некои од овие луѓе или групи имаат силни врски со моќни луѓе. Постојат криминални организации од областа кои се активни и во странство. Навистина е важно централните и локалните власти тесно да соработуваат за да се справат со проблемот.

За нас, како граѓанска организација, од витално значење е да ги спречиме овие мрежи да регрутираат млади луѓе од областа и да им дадеме на младите доверба и можност да живеат чесен живот. Сите ние познаваме некој во соседството кој бил вклучен во нелегални активности и кој се смета за пример затоа што има пари и моќ. На ова треба да се стави крај.

Што можат да направат организациите како Вашата за да се променат состојбите на оваа реалност?

Иако најголемите напори треба да ги направат централните и локалните власти, ние не можеме да не правиме ништо и да чекаме некој друг да делува. Еден конкретен проект за кој сметаме дека може да направи разлика е изградбата на младински центар. Може да служи како рекреативен и едукативен простор и да помогне во ориентацијата на младите кон легален избор на кариера. Исто така, важно е да им помогне на младите да ги разберат последиците од криминалното однесување и различните форми на организиран криминал.

Понатаму, сакаме да ги промовираме најдобрите модели коишто оваа област може да ги понуди во смисла на човечки ресурси, вештини и искуства, како и историски и туристички ресурси. Подготвени сме да го изградиме овој центар, но сè уште бараме финансиска поддршка. Се надеваме дека еден ден физички ќе постои младинскиот центар Себастија.

Краток преглед на публикации

Во ова ново издание, прикажуваме список на голем број неодамнешни публикации поврзани со организираните криминал и корупцијата во Западен Балкан и презентираме неколку нови извештаи на ГИ-ТОК.

Saša Djordjević and Bojan Dobovšek, Organised crime in Western Balkans Six at the onset of coronavirus , <i>International Journal of Sociology and Social Policy</i> , 40, 9/10, 807–820.	Во овој труд се разгледува влијанието на КОВИД-19 врз борбата против организираните криминал во Западен Балкан и е даден преглед на криминалните предели во ЗББ на почетокот на кризата предизвикана од пандемијата.
Tena Prelec, The United Arab Emirates profile themselves as a new global hub for money laundering, with implications for the Balkans , <i>IEMed. Mediterranean Yearbook</i> 2020. Барселона: ИЕМед, 2020 година.	Во ова дело се разгледува како односите меѓу Обединетите Арапски Емирати и земјите од Југоисточна Европа се подобрија со бум на инвестиции и „слатки заеми“, започнувајќи од Црна Гора, а потоа движејќи се кон Србија и другите земји.
Christina Griessler, The Berlin Process. Bringing the Western Balkan region closer to the European Union , <i>Südosteuropa</i> , 68, 1, 1–24.	Во овој труд се испитува документацијата за Берлинскиот процес и се покажува дека иако се преземени проактивни мерки, таквите напори не беа успешни во овозможувањето Западен Балкан да ги спроведе реформите потребни за пристапување кон ЕУ.
Vedran Recher, Illegal tobacco demand: The case of Western Balkan , <i>Economic Analysis and Policy</i> , 66, 182–193.	Во овој труд се истражува криумчарењето на тутун во Западен Балкан. Податоците се користат за истражување на навиките на пушење и ставовите за нелегалниот пазар.
Elena Kršmanović, 'Crimen et circenses: Serbian turbo folk music and organised crime' , in eds. D Siegel and F Bovenkerk, <i>Crime and Music</i> , Springer, Cham, 149–167.	Во ова поглавје критички се истражува животата, карневалска српска турбо фолк сцена и нејзините врски со организираните криминал.
Megan Duffy and Samuel Green, Organised Chaos: Russian influence and the state of disinformation in the Western Balkans , <i>Murrow Center For a Digital World, Special Papers Series</i> , есен 2020 година.	Во ова истражување се анализираат изворите и трендовите на дезинформирање во Западен Балкан и се испитува како локалниот контекст овозможува дезинформациите да продрат во информативниот простор.
Iztok Prezelj and Nina Otorepec Vogrinčič, Criminal and networked state capture in the Western Balkans: the case of the Zemun clan , <i>Southeast European and Black Sea Studies</i> , 20, 4, 547–570.	Во овој труд се тврди дека Западен Балкан се соочува со проблем на мрежно заземање на државата врз основа на корумпирани врски меѓу организираните криминал, бизнис сферата, политиката, безбедносните служби и судството.
Jovanka Kuvekalović-Stamatović and Marko Filijović, Illegal logging as a threat to human security in the Western Balkans , <i>Journal of European and Balkan Perspectives</i> , 3, 2, 72–93.	Во овој труд авторите го анализираат проблемот со нелегалната сеча во Западен Балкан. Главната хипотеза е дека деструктивната експлоатација на шумите претставува закана за безбедноста на луѓето во регионот.
Nieves Zúñiga, Examining state capture: Undue influence on law-making and the judiciary in the Western Balkans and Turkey , Транспаренси Интернешнл, декември 2020 година.	Во овој извештај се испитуваат два клучни фактори за овозможување на заземањето на државите во Западен Балкан и Турција: неказниост за корупција на високо ниво и закони по мерка.
Agon Maliqi, Transition to what? Western Balkans democracies in a state of illiberal equilibrium , Sbunker, ноември 2020 година.	Во овој труд е направен обид да се разбере пристапувањето кон ЕУ на повеќедимензионален начин и да се предложат потенцијални патишта за иден ангажман на локалните и глобалните поборници за демократија.

UNODC, Measuring organized crime in the Western Balkans , UNODC Crime Research Section, 2020 година.	Наодите во овој извештај се засноваат на статистичка и аналитичка рамка за мерење и проценка на организираниот криминал во Западен Балкан.
The Siracusa International Institute of Criminal Justice and Human Rights, Closing the implementation gap: Criminal justice responses to illicit trade in South Eastern Europe and associated challenges , 2020 година.	Во овој извештај се истражуваат недостатоците во постојните законски, политички и институционални рамки во земјите од Југоисточна Европа и нивната практична примена во борбата против нелегалната трговија.
Andi Hoxhaj, The EU rule of law initiative towards the Western Balkans , <i>Hague Journal on the Rule of Law</i> , 2020 година.	Во оваа статија се разгледуваат случувањата во политиката за проширување на ЕУ во периодот 2018-2020 година, испитувајќи како ЕУ го користи новиот пакет политики за проширување за да го промовира владеењето на правото во Западен Балкан.
Andi Hoxhaj, The EU Anti-Corruption Report, a Reflexive Governance Approach , Routledge, 2019 година.	Во оваа книга се анализира развојот на борбата против корупцијата како поле за политики во ЕУ, со посебен фокус на Извештајот на ЕУ за борба против корупцијата.

Нови и претстојни публикации на ГИ-ТОК

Stronger Together: Јакнење на отпорноста на граѓанското општество во Западен Балкан.

Кристина Амерхаусер и Валтер Кемп

Со оглед на тоа дека се чини дека просторот за граѓанското општество се намалува во Западен Балкан, во овој извештај се разгледуваат организираниот криминал и корупцијата во регионот од перспектива на граѓанското општество. Има за цел да даде преглед на тоа како граѓанските организации во Западен Балкан се справуваат со прашања поврзани со организираниот криминал и корупцијата и ги истакнува нивните главни активности и проблеми.

Spot Prices: Анализа на протокот на луѓе, дрога и пари во Западен Балкан.

Валтер Кемп, Кристина Амерхаусер и Ругеро Скатуро

Во овој трет извештај на ГИ-ТОК за серијата жаришта во Западен Балкан се разгледува протокот на луѓе, дрога и пари низ регионот, вклучувајќи и детална анализа на рутите на шверцување и цените, како и местата и секторите ранливи на перење пари.

Political economy of organized corruption and anti-corruption in the Western Balkans: Следење на ветувањата за борба против корупцијата во Западен Балкан.

Угљеша Уги Звекиќ и Сунчана Роксандиќ

Овие два нови извештаи се дел од серијата „Infrastructure of integrity“ на ГИ-ТОК. Во првиот е даден преглед на средината на политичката економија во регионот која го овозможува она што се опишува како „организирана корупција“. Во вториот е даден единствен преглед на ветувањата за борба против корупцијата коишто ги дадоа земјите од Западен Балкан на самитот од Берлинскиот процес кој се одржа во Лондон во 2018 година и се прикажани чекорите што се преземени за спроведување на заложбите, а исто така е истакнато што треба да се направи понатаму.

Благодарност

Овој Билтен на ризици е производ на Опсерваторијата на глобалната иницијатива против транснационалниот организиран криминал на нелегални економии во Југоисточна Европа (ЈИЕ-Опс).

ЈИЕ-Опс е платформа којашто ги поврзува и ги зајакнува чинителите од граѓанското општество во Албанија, Босна и Херцеговина, Косово, Црна Гора, Северна Македонија и Србија. Има за цел да му овозможи на граѓанското општество да ги идентификува, анализира и мапира криминалните

трендови и нивното влијание врз нелегалните текови, владеењето, развојот, меѓуетничките односи, безбедноста и владеењето на правото. ЈИЕ-Опс го поддржува граѓанското општество во следењето на националната динамика и пошироките регионални и меѓународни трендови во организираниот криминал. Основањето на опсерваторијата произлезе како резултат на Самитот за Западен Балкан во Лондон во 2018 година, дел од Берлинскиот процес.

Би сакале да се заблагодариме на Клевис Палока и Имран Половина за нивниот ценет придонес.

Билтените на ризици се редовни публикувани информации на нашите регионални опсерватории што се потпираат на мрежите на граѓанското општество со цел да обезбедат нови податоци и да ги стават во контекст трендовите поврзани со мрежите на организиран криминал, нелегалната трговија и одговорот на државите кон нив. Доколку сакате да се претплатите на идните изданија на Билтенот на ризици, регистрирајте се овде или испратете е-пошта на almedina.dodic@globalinitiative.net.

ЗА ГЛОБАЛНАТА ИНИЦИЈАТИВА

Глобалната иницијатива против транснационалниот организиран криминал е глобална мрежа со над 500 експерти ширум светот. Глобалната иницијатива обезбедува платформа со цел промовирање поширока дебата и иновативни пристапи како градиво за инклузивна глобална стратегија против организираниот криминал.

www.globalinitiative.net

Оваа публикација е изработена со финансиската поддршка на Фондот за конфликт, стабилност и безбедност на Обединетото Кралство. За содржината единствена е одговорна ГИ-ТОК и таа не ги одразува нужно ставовите на Обединетото Кралство.

**GLOBAL
INITIATIVE**
AGAINST TRANSNATIONAL
ORGANIZED CRIME